

การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์
ในกำกับดูแลองค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

THE DEVELOPMENT OF LIFELONG LEARNING MANAGEMENT INDICATORS OF ZOO
IN THE ZOOLOGICAL PARK ORGANIZATION
UNDER THE ROYAL PATRONAGE OF H.M. THE KING

เอกวุฒิ อูสายพันธ์¹

AKKAWUT USAIPANT

วรรณวีร์ บุญคุ้ม²

WANNAWEE BOONKOURN

ภัทรพล มหาพันธ์³

PATTARAPON MAHARKAN

บทคัดย่อ

การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลองค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ 2) วิเคราะห์ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้คือ ประเด็นการสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 361 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ มีจำนวน 8 ตัวบ่งชี้ เป็นตัวบ่งชี้เกี่ยวกับ 1) การจัดให้ผู้เข้าชมสวนสัตว์เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) เนื้อหา สาระ ความรู้ และการรวบรวมองค์ความรู้ภายในสวนสัตว์ 3) การจัดแสดงสัตว์ป่าและการจัดนิทรรศการในสวนสัตว์ 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสวนสัตว์ 5) สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสวนสัตว์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เข้าชมสวนสัตว์ 6) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในสวนสัตว์ในการเรียนรู้ของผู้ที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์ 7) การบริหารจัดการด้านการศึกษาของสวนสัตว์ 8) นโยบาย วิสัยทัศน์ และผู้บริหาร

2) ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า มีตัวบ่งชี้จำนวน 46 ตัวบ่งชี้ สามารถนำมาจัดเป็นกลุ่มขององค์ประกอบได้ 7

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

³ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (19 ตัวบ่งชี้) 2) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ (10 ตัวบ่งชี้) 3) องค์ประกอบด้านเนื้อหาสาระและองค์ความรู้ (4 ตัวบ่งชี้) 4) องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (3 ตัวบ่งชี้) 5) องค์ประกอบด้านภาคีเครือข่าย (4 ตัวบ่งชี้) 6) องค์ประกอบด้านวิทยากร (3 ตัวบ่งชี้) 7) องค์ประกอบด้านการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ (3 ตัวบ่งชี้)

คำสำคัญ: การพัฒนาตัวบ่งชี้ การจัดการเรียนรู้ การเรียนรู้ตลอดชีวิต สวนสัตว์ องค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Abstract

The purposes of the Zoological Park Organization Under the Royal Patronage of H.M. the King lifelong learning indicator development were to 1) investigate the Zoological Park Organization Under the Royal Patronage of H.M. the King lifelong learning indicator, and 2) analyse the Zoological Park Organization Under the Royal Patronage of H.M. the King lifelong learning indicator by using Mixed Methods Research. The research was determined with qualitative, which key informants were fifteen lifelong learning management experts and staffs in the Zoological Park Organization Under the Royal Patronage of H.M. the King, and the interview was employed. The quantitative, samples are 361 lifelong learning management staffs in the Zoological Park Organization Under the Royal Patronage of H.M. the King, a questionnaire was employed. The results indicated that:

1. The Zoological Park Organization Under the Royal Patronage of H.M. the King lifelong learning indicator from interviewing were consisted of eight primary indicators including 1) organizing visitors an occurrence of self-learning 2) content, knowledge and knowledge collection in the zoo 3) wildlife animal exhibitions 4) learning activities 5) learning environment 6) facilities 7) learning management and 8) policies, visions and administrative staffs.

2. The Zoological Park Organization Under the Royal Patronage of H.M. the King lifelong learning indicator were consisted of 46 indicators which could be classified into seven components including 1) learning activities (nineteen indicators) 2) administrations (ten indicators) 3) content and knowledge (four indicators) 4) learning environment (three indicators) 5) partnership networking (four indicators) 6) instructor (three indicators) and 7) providing of learning opportunities (three indicators).

KEYWORD : development of indicators learning management lifelong learning zoo the zoological park organization under the royal patronage of H.M. the king

บทนำ

สวนสัตว์นับเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง เห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชมสวนสัตว์ในแต่ละปี โดยเฉพาะสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวน

สัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ในปี พ.ศ. 2560 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมสวนสัตว์ทั้ง 7 แห่งขององค์การสวนสัตว์มากถึง 5,470,352 คน (องค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560) โดยผู้ที่เดินทางมาเที่ยวชมสวนสัตว์มีทั้ง เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ มีทั้งคนไทย

และชาวต่างชาติ เพราะนอกจากสวนสัตว์จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้ผู้เดินทางมาเที่ยวชมสวนสัตว์ได้พักผ่อนหย่อนใจแล้ว สวนสัตว์ยังถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเกี่ยวกับสัตว์ป่าและการอนุรักษ์ธรรมชาติอีกด้วย

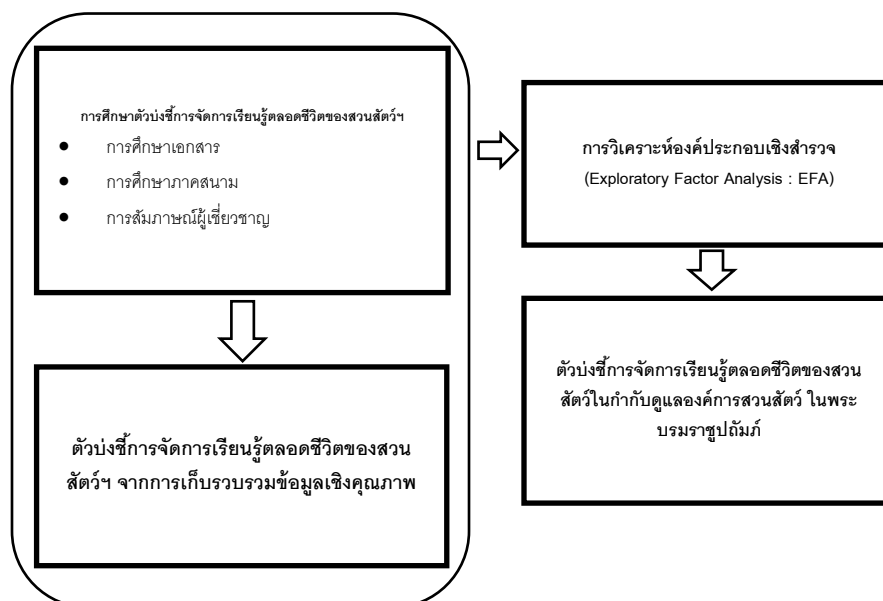
อย่างไรก็ตาม สวนสัตว์ยังประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในหลาย ๆ ด้าน ปัญหาด้านหนึ่งคือ ด้านนโยบายที่ยังมีความไม่ชัดเจนและยังขาดความต่อเนื่อง (อานุภาพ แยมดี, 2555) ซึ่งแนวทางหนึ่งที่คาดว่าจะช่วยแก้ปัญหาได้คือ การกำหนดตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ที่ชัดเจนให้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตภายในสวนสัตว์ เนื่องจากประโยชน์ของตัวบ่งชี้คือ ตัวบ่งชี้สามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน รวมถึงยังสามารถนำมาใช้ในการกำกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2545)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อให้องค์การสวนสัตว์และสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแล สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสวนสัตว์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถนำไปใช้เพื่อติดตามและประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
2. เพื่อวิเคราะห์ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งดำเนินการวิจัย เป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 7 ท่าน มีคุณลักษณะดังนี้

(1) สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(2) มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2) ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 8 ท่าน มีคุณลักษณะดังนี้

(1) เป็นผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งตั้งแต่ระดับหัวหน้างานขึ้นไป

(2) มีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสวนสัตว์ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นการสัมภาษณ์ (Interview schedules) เกี่ยวกับตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ลักษณะคำถามเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews)

การวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลตัวแปรเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) จากการศึกษาภาคสนาม (Field study) และจากการสัมภาษณ์ (interview) จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

(content analysis) สรุปเป็นตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

2. ระยะที่ 2 การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 8 แห่ง รวมจำนวน 361 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ((Likert's rating scale) และทำการตรวจสอบความเหมาะสมโดยการทดสอบ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy : KMO) และการทดสอบ Bartlett s Test of Sphericity พบว่า ผลการทดสอบ KMO มีค่าเท่ากับ .954 หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้มีความเหมาะสมเพียงพอที่จะนำมาใช้วิเคราะห์องค์ประกอบได้ในระดับดีมาก และผลการทดสอบ Bartlett s Test of Sphericity มีค่าสถิติ Chi-Square มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig<0.05) หมายถึง เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้มีความสัมพันธ์กัน สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และเกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) มีค่าไอเกน (Eigenvalue) มากกว่า 1.0 2) มีตัวแปรบรรยายใน

องค์ประกอบ ตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป และ 3) ตัวแปรบรรยาย
มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า .55

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอด
ชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิง
คุณภาพ พบว่ามีตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้
ตลอดชีวิตในสวนสัตว์ฯ จำนวน 89 บ่งชี้ จำแนกได้เป็น
8 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ตัวบ่งชี้ด้านการจัดให้ผู้เข้าชมสวนสัตว์เกิด
การเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 12
ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีการบำรุงรักษาป้ายข้อมูลเป็นประจำ
(2) ป้ายข้อมูลใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย (3) มีศูนย์บริการ
นักท่องเที่ยว (4) วิทยากรได้รับการพัฒนาเป็นประจำ
(5) มีการปฐมนิเทศนักท่องเที่ยว (6) มีมุมความรู้ให้
นักท่องเที่ยวศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม (7) นักท่องเที่ยว
สามารถเดินเที่ยวชมสวนสัตว์ได้อย่างตามความสนใจ
(8) มีห้องสมุดให้บริการนักท่องเที่ยว (9) ตัวหนังสือบน
ป้ายความรู้มีขนาดที่อ่านง่าย (10) มีจุดบริการ
นักท่องเที่ยวให้บริการอย่างทั่วถึง (11) ป้ายบอกทาง
เห็นได้ชัดเจน (12) มีการนำสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อให้
ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

2) ตัวบ่งชี้ด้านเนื้อหา สาระ ความรู้ และกา
รวบรวมองค์ความรู้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 8 ตัว
บ่งชี้ ได้แก่ (1) ข้อมูลสัตว์ป่ามีความทันสมัย (2) มีการ
เตรียมข้อมูลสัตว์ป่าก่อนนำมาจัดแสดง (3) ข้อมูลสัตว์
ป่าต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง (4) ข้อมูลสัตว์ป่ามี
หลายภาษา (5) ห้องสมุดมีหนังสือหลากหลายภาษา
(6) ข้อมูลสัตว์ป่าตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว
(7) มีหนังสือ ตำรา เอกสาร จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว
ที่ต้องการ (8) มีการเผยแพร่ความรู้ในสวนสัตว์ในหลาย
ช่องทาง

3) ตัวบ่งชี้ด้านการจัดแสดงสัตว์ป่าและการจัด
นิทรรศการในสวนสัตว์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 9
ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการ

จัดแสดงสัตว์ป่า (2) สัตว์สถาปได้รับการบำรุงรักษาอยู่
เสมอ (3) มีการสร้างเนื้อหาในการจัดแสดงผูกเป็น
เรื่องราวให้น่าสนใจ (4) มีการนำสัตว์ป่าที่เป็นที่สนใจมา
จัดแสดง (5) มีการนำสัตว์ป่ามาจัดแสดงในวันสำคัญ
(6) มีพิพิธภัณฑ์ความเป็นมาของสวนสัตว์ (7) การจัด
แสดงนิทรรศการมีการหมุนเวียน (8) มีการนำสัตว์ป่ามา
จัดแสดงประกอบการจัดนิทรรศการ (9) มีการแบ่งพื้นที่
จัดแสดงสัตว์ป่าแต่ละประเภทไว้อย่างเป็นสัดส่วน

4) ตัวบ่งชี้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน
สวนสัตว์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ ได้แก่
(1) มีการนำภาพยนตร์หรือสารคดีเกี่ยวกับสัตว์ป่ามา
ฉายให้นักท่องเที่ยวได้ชม (2) มีการสร้างสัญลักษณ์เพื่อ
เป็นตัวแทนของสวนสัตว์ (3) กิจกรรมที่จัดแสดงมีความ
เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า (4) การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึง
ความปลอดภัย (5) มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้
นักท่องเที่ยวได้รู้ (6) การเข้าร่วมกิจกรรมต้องมีค่าใช้จ่าย
ที่ไม่แพงจนเกินไป (7) กิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกับ
ชุมชน (8) กิจกรรมอาจมีความเกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าทั้ง
ทางตรงและทางอ้อม (9) มีการนำสัตว์ที่ไม่มีอันตรายมา
ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือชมอย่างใกล้ชิด หรืออาจมี
จัดให้นักท่องเที่ยวได้ป้อนอาหารสัตว์ได้

5) ตัวบ่งชี้ด้านสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสวน
สัตว์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เข้าชมสวนสัตว์
ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มี
การใช้อาคารจัดแสดงเป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงสัตว์ที่จัด
แสดงภายในอาคาร (2) ภายในอาคารจัดแสดงสัตว์ป่ามี
ระบบการถ่ายเทอากาศที่ดี (3) อาคารจัดแสดงสัตว์ป่ามี
แสงสว่างเพียงพอ (4) ศูนย์อาหารมีการสื่อถึงอัตลักษณ์
ของสวนสัตว์ (5) ศูนย์อาหารมีการนำรูปภาพสัตว์ป่าต่าง
ๆ มาตกแต่งเพื่อเป็นการให้ความรู้ (6) รถรางที่ให้บริการ
ในสวนสัตว์มีการประดับตกแต่งให้เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ
(7) ถังขยะที่อยู่ในสวนสัตว์ควรมีการออกแบบให้
กลมกลืนกับสัตว์ป่าที่จัดแสดง (8) ป้ายต่าง ๆ ในสวน
สัตว์มีการนำสัตว์มาใช้ประดับตกแต่ง (9) มีการทำความสะอาด
กรงสัตว์เป็นประจำ (10) มีการบำรุงรักษากรง
สัตว์ให้มีความแข็งแรง ปลอดภัยอยู่เสมอ (11) กรงสัตว์

มีความแข็งแรง ปลอดภัย (12) มีการนำชื่อของสัตว์ป่ามาตั้งเป็นชื่ออาคาร สถานที่ในสวนสัตว์ (13) มีการติดป้ายความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าในหอน้ำ (14) เครื่องเล่นในสนามเด็กเล่น ได้รับการออกแบบให้เป็นรูปสัตว์ป่า (15) ไม่ควรนำสัตว์ป่วยมาจัดแสดง (16) เส้นทางเดินเที่ยวชมสวนสัตว์ต้องไปซบซ้อนวน (17) อาคารต่าง ๆ ในสวนสัตว์ต้องมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและสัตว์ป่าที่จัดแสดงในบริเวณใกล้เคียง

6) ตัวบ่งชี้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในสวนสัตว์ในการเรียนรู้ของผู้ที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 20 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีอินเทอร์เน็ตไร้สาย ให้ผู้เข้าชมสวนสัตว์สามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ป่าเพิ่มเติมได้ (2) มีการจัดสถานที่ให้ผู้ที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์ได้นั่งพักได้ (3) ห้องน้ำควรมีกระจายอยู่ในสวนสัตว์อย่างทั่วถึง (4) ห้องน้ำต้องได้รับการทำความสะอาด เป็นประจำ (5) มีการนำรูปสัตว์ป่ามาประดับตกแต่งในห้องน้ำ (6) มีการจัดสนามเด็กเล่นให้กับเด็ก ๆ ที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์กับผู้ปกครอง (7) นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ได้ตลอดเวลา (8) เจ้าหน้าที่ต้องมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือนักท่องเที่ยว (9) มีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาต่างประเทศเพื่อช่วยเหลือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (10) มีการจำหน่ายขนมขบเคี้ยวและเครื่องดื่มให้นักท่องเที่ยวได้รับประทานระหว่างเดินเที่ยวชมสวนสัตว์ (11) ชุมจำหน่ายขนมขบเคี้ยวมีการนำสัตว์ป่ามาใช้ในการออกแบบ (12) ทางเดินในสวนสัตว์ควรได้รับการออกแบบสำหรับนักท่องเที่ยวที่นั่งรถเข็น (13) มีการจัดสถานที่สำหรับปฐมพยาบาลนักท่องเที่ยวที่ป่วยหรือประสบอุบัติเหตุ (14) มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางภายในสวนสัตว์ (15) เจ้าหน้าที่ต้องมีสัญลักษณ์เพื่อให้ผู้ที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์สามารถมาขอคำแนะนำหรือขอความช่วยเหลือได้ (16) วิทยากรนำชมควรมีทักษะในการสื่อสารที่ดี (17) วิทยากรนำชมมีความรอบตัวเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่นำมาจัดแสดง (18) วิทยากรนำชม ต้องมีความทันสมัยและทันสมัย

ต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน (19) สวนสัตว์สามารถติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวในหลายๆช่องทาง (20) ค่าอาหารและเครื่องดื่มที่จำหน่ายในสวนสัตว์ไม่แพงจนเกินไป

7) ตัวบ่งชี้ด้านการบริหารจัดการด้านการศึกษาของสวนสัตว์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีการประสานความร่วมมือ ระหว่างสวนสัตว์กับหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ เพื่อศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าและธรรมชาติที่มีอยู่ในสวนสัตว์ (2) มีการให้ความร่วมมือกับประชาชนหรือหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ภายในสวนสัตว์ (3) มีการให้ความร่วมมือ เมื่อหน่วยงานภายนอกเชิญให้สวนสัตว์ไปจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์หรือจัดนิทรรศการ (4) การจัดการเรียนรู้ของสวนสัตว์ต้องมีความยืดหยุ่น ไม่มีข้อจำกัดทั้งในด้านรูปแบบ เวลา และสถานที่ (5) สวนสัตว์ต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานในอนาคต (6) สวนสัตว์ต้องมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงาน ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (7) การจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมีความเหมาะสม (8) มีการจำหน่ายของที่ระลึกให้แก่ นักท่องเที่ยวที่ต้องการซื้อของที่ระลึก

8) ตัวบ่งชี้ด้านนโยบาย วิสัยทัศน์ และผู้บริหาร ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ผู้บริหารสวนสัตว์ต้องมีวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) ผู้บริหารสวนสัตว์มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (3) ผู้บริหารสวนสัตว์มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรในสวนสัตว์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) สวนสัตว์ต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม (5) สวนสัตว์ต้องมีแผนปฏิบัติงานที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้แก่ผู้เข้าชมทุกกลุ่ม (6) โครงสร้างองค์กรและสิ่ง

อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในสวนสัตว์ต้องเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ได้ตัวบ่งชี้ จำนวน 46 ตัวบ่งชี้ สกิดเป็นองค์ประกอบได้ จำนวน 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1) องค์ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 19 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) มีโรงภาพยนตร์ ที่สามารถฉายภาพยนตร์หรือสารคดีเกี่ยวกับสัตว์ป่าให้นักท่องเที่ยวได้ 2) มีหนังสือ ตำรา เอกสาร ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์ป่าจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว 3) อาคารศูนย์อาหาร ได้รับการออกแบบให้สื่อถึงอัตลักษณ์ของสวนสัตว์ เช่น มีรูปร่างคล้ายสัตว์ป่า เป็นต้น 4) มีพิพิธภัณฑ์ที่จะแสดงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสวนสัตว์ 5) มีการนำรูปภาพ ของสัตว์ที่จัดแสดงในสวนสัตว์มาตกแต่ง ภายในศูนย์อาหาร 6) เอกสารข้อมูลความรู้ในห้องสมุด ของสวนสัตว์ มีหลากหลายภาษา 7) มีการติดป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าในห้องน้ำ 8) ชุมจำหน่ายขนมและเครื่องดื่มออกแบบโดยใช้รูปร่างของสัตว์ป่าเป็นแบบ 9) มีห้องสมุด สำหรับให้นักท่องเที่ยวหาความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าเพิ่มเติม 10) มีอินเทอร์เน็ตไร้สายให้บริการตามจุดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เข้าชมสามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์แสดงเพิ่มเติมได้ทันที 11) มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าที่อยู่ภายในสวนสัตว์ เช่น การแสดงคนป้า เป็นต้น 12) มีร้านจำหน่ายของที่ระลึกเกี่ยวกับสัตว์ป่า 13) เครื่องเล่น ในสนามเด็กเล่น ออกแบบโดยใช้รูปร่างของสัตว์ป่า 14) มีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ 15) มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น เสียงตามสาย ป้ายข้อมูลดิจิทัล หรือ เทคโนโลยี AR มาใช้ร่วมกับการจัดแสดงสัตว์ป่า 16) ห้องน้ำมีการประดับตกแต่ง ด้วยรูปสัตว์ป่า 17) มีการออกแบบถังขยะให้เป็นรูปสัตว์ 18) มีการปฐมนิเทศนักท่องเที่ยวก่อนเข้าชมสวนสัตว์ 19) มี

การตั้งชื่ออาคารต่าง ๆ ภายในสวนสัตว์ด้วยชื่อของสัตว์ป่า

2) องค์ประกอบการบริหารจัดการ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) สวนสัตว์มีการประเมินผลการปฏิบัติงานการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) สวนสัตว์มีโครงสร้างองค์กรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ 3) สวนสัตว์มีแผนปฏิบัติงานที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ผู้เข้าชมทุกกลุ่ม 4) สวนสัตว์มีระบบการบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่น สามารถจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้โดยไม่จำกัดรูปแบบ เวลา และสถานที่ 5) สวนสัตว์มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินงานในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6) งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเพื่อใช้ในการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความเหมาะสม 7) สวนสัตว์มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสวนสัตว์อย่างชัดเจน 8) ผู้บริหารสวนสัตว์มีความมุ่งมั่นในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 9) ผู้บริหารสวนสัตว์มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 10) ผู้บริหารสวนสัตว์มีวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) องค์ประกอบเนื้อหาสาระและองค์ความรู้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) มีการปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ให้ทันสมัย 2) มีการบำรุงรักษาป้ายข้อมูลต่าง ๆ เป็นประจำ 3) ป้ายข้อมูลใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย 4) วิทยากรนำชมได้รับการอบรมความรู้ใหม่เป็นประจำ

4) องค์ประกอบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) กรงสัตว์ได้รับการทำความสะอาดให้ไม่มีกลิ่นเหม็นอยู่เป็นประจำ 2) กรงสัตว์ได้รับการ บำรุงรักษาให้มีความแข็งแรง ปลอดภัยอยู่เสมอ 3) กรงสัตว์มีความแข็งแรง ปลอดภัย

5) องค์ประกอบภาคีเครือข่าย ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเมื่อได้รับเชิญให้ไปออกบูธ

ประชาสัมพันธ์หรือจัดนิทรรศการ 2) มีกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นชุมชน 3) มีการร่วมมือกับประชาชนหรือหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสวนสัตว์ 4) การจัดแสดงนิทรรศการในสวนสัตว์มีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนตลอดเวลา

6) องค์ประกอบวิทยากร ประกอบด้วยตัวบ่งชี้จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) วิทยากรนำชมมีความรู้รอบตัวที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าที่จัดแสดง 2) วิทยากรนำชมมีความทันสมัย เท่าทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน 3) วิทยากรนำชมมีทักษะในการสื่อสารที่ดี

7) องค์ประกอบการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมมีราคาที่เหมาะสม 2) ค่าอาหารและเครื่องดื่มในสวนสัตว์มีราคาที่เหมาะสม 3) มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถ ไปเข้าร่วมกิจกรรมได้

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ ในกำกับดูแลองค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์

ผลการศึกษาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ ในกำกับดูแลองค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์จากการศึกษาภาคสนามและการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่ามีตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสวนสัตว์ฯ จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ตัวบ่งชี้ด้านการจัดให้ผู้เข้าชมสวนสัตว์เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ตัวบ่งชี้ด้านเนื้อหา สาระ ความรู้ และการรวบรวมองค์ความรู้ภายในสวนสัตว์ 3) ตัวบ่งชี้ด้านการจัดแสดงสัตว์ป่าและการจัดนิทรรศการในสวนสัตว์ 4) ตัวบ่งชี้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสวนสัตว์ 5) ตัวบ่งชี้ด้านสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสวนสัตว์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เข้าชมสวนสัตว์ 6) ตัวบ่งชี้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในสวนสัตว์ในการเรียนรู้ของผู้ที่เข้ามาเที่ยวชมสวนสัตว์ 7) ตัวบ่งชี้ด้านการบริหารจัดการด้านการศึกษาของสวนสัตว์ และ 8) ตัวบ่งชี้ด้านนโยบาย วิสัยทัศน์ และผู้บริหาร ผลที่ได้จากการศึกษา

สอดคล้องกับมาตรฐานการจัดการศึกษาของสมาคมสวนสัตว์และพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำแห่งยุโรป (European Association of Zoos and Aquaria, EAZA) (EAZA Council, 2016) ที่ได้กล่าวถึงมาตรฐานการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาของสวนสัตว์ในด้านต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น ด้านนโยบายและแผนการดำเนินงานด้านบุคลากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรมด้านการจัดนิทรรศการ ด้านการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ เป็นต้น ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก องค์การสวนสัตว์มีวิสัยทัศน์คือ สวนสัตว์สีเขียวที่มีการบริหารจัดการคุณภาพตามมาตรฐานสากล ส่งผลให้การดำเนินงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสวนสัตว์มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรด้านสวนสัตว์ในระดับนานาชาติ ซึ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสวนสัตว์ จึงเป็นตัวบ่งชี้มาจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากร

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในกำกับดูแลองค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์

ในการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ พบว่า ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ถูกจัดเป็นกลุ่มองค์ประกอบและผ่านเกณฑ์การคัดเลือก มีจำนวน 46 ตัวบ่งชี้ ถูกจัดเป็นกลุ่มขององค์ประกอบ จำนวน 7 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1) องค์ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การมีโรงภาพยนตร์ที่สามารถฉายภาพยนตร์หรือสารคดีเกี่ยวกับสัตว์ป่าให้นักท่องเที่ยวได้ มีค่าน้ำหนัก .822 รองลงมาคือ มีหนังสือ ตำรา เอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์ป่าจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว มีค่าน้ำหนัก .801 และมีอาคารศูนย์

อาหารที่ได้รับการออกแบบให้สื่อถึงอัตลักษณ์ของสวนสัตว์ มีค่าน้ำหนัก .769 ตามลำดับ สอดคล้องกับที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551, อ้างถึงใน จักรกริช สุธสวดี, 2556) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญประการหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่า เป็นนโยบายสำคัญเพื่อกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยมีกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน คือ การให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ทุกรูปแบบของการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับร่างแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ของอานูภาพ แยมดี (2555) ที่ระบุถึงแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ ด้านกิจกรรมว่า ควรมีการเพิ่มจำนวนกิจกรรมให้เพียงพอ มีความหลากหลาย และมีความน่าสนใจ มีความเหมาะสมสำหรับคนทุกเพศทุกวัย ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก การที่สวนสัตว์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่คนทุกเพศ ทุกวัยสามารถเข้ามาใช้บริการ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสวนสัตว์ จึงควรมีให้ครอบคลุมกับคนทุกกลุ่ม และเพียงพอแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์ อีกทั้งสวนสัตว์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสวนสัตว์ สามารถทำได้อย่างหลากหลาย สามารถสร้างสรรค์รูปแบบกิจกรรมได้ครอบคลุมกับคนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย การที่สวนสัตว์ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์

2) องค์ประกอบการบริหารจัดการ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สวนสัตว์มีการประเมินผลการปฏิบัติงานการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีค่าน้ำหนัก .777 รองลงมาคือสวนสัตว์มีโครงสร้างองค์กรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ มีค่าน้ำหนัก .775 และสวนสัตว์มีแผนปฏิบัติงานที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ผู้เข้าชมทุกกลุ่ม มีค่าน้ำหนัก .761 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อานูภาพ แยมดี (2555) ที่ได้นำเสนอร่างแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์

สมัยใหม่ ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ ต้องมีนโยบายด้านการศึกษาที่ชัดเจนและต่อเนื่อง การมีหน่วยงานที่กำกับดูแลนโยบาย การมอบนโยบายให้ทุกภาคส่วนปฏิบัติไปในทางเดียวกัน การวางแผนด้านงบประมาณเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการจัดหาแหล่งทุนเพิ่มเติมเพื่อพัฒนางานด้านการศึกษา ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก สวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ทำหน้าที่เป็นสถานที่สำหรับการจัดการเรียนรู้ และการจัดนิทรรศการด้านสัตว์ป่า และการอนุรักษ์ธรรมชาติ มีลักษณะการดำเนินงานเป็นองค์กรรูปแบบหนึ่ง จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สวนสัตว์สามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านสัตว์ป่าได้อย่างเต็มศักยภาพ

3) องค์ประกอบ เนื้อหา สาร และองค์ความรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ให้ทันสมัย มีค่าน้ำหนักมากที่สุด คือ .741 รองลงมาคือ มีการบำรุงรักษาป้ายข้อมูลต่าง ๆ เป็นประจำ มีค่าน้ำหนัก .693 และป้ายข้อมูลใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายมีค่าน้ำหนัก .647 ตามลำดับ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ อานูภาพ แยมดี (2555) ที่ได้นำเสนอว่า สวนสัตว์จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องและความทันสมัยของข้อมูล มีความสวยงาม น่าสนใจ และมีสภาพดีเสมอ และสอดคล้องกับสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับข้อมูลความรู้ของสวนสัตว์ที่อยู่บนสื่อต่าง ๆ ภายในสวนสัตว์ของ EAZA (2010) ที่กล่าวว่า ข้อมูลความรู้ที่อยู่บนสื่อต่าง ๆ ที่อยู่ในสวนสัตว์นั้น ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งทางด้านภาษา เนื้อหาทางวิชาการ และความทันสมัยของข้อมูล ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก สวนสัตว์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านสัตว์ป่าและการอนุรักษ์ธรรมชาติที่มีเนื้อหาสาระ และองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลที่เฉพาะทาง จึงจำเป็นต้องมีเนื้อหาที่ถูกต้อง และปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ และสามารถถ่ายทอดให้คนทั่วไปเข้าใจได้โดยง่าย และการเรียนรู้ภายในสวนสัตว์นั้น ผู้ที่มา

เที่ยวชมสามารถเรียนรู้ได้ผ่านการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ถ้าเนื้อหาสาระความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่บนสื่อต่าง ๆ ไม่ได้ได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง และไม่ทันสมัย ย่อมจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องได้

4) องค์ประกอบสภาพแวดล้อมที่เอื้อในการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ กรงสัตว์ได้รับการทำความสะอาดให้ไม่มีกลิ่นเหม็นอยู่เป็นประจำ มีค่าน้ำหนักมากที่สุด คือ .728 รองลงมาคือ กรงสัตว์ได้รับการบำรุงรักษาให้มีความแข็งแรงปลอดภัยอยู่เสมอ มีค่าน้ำหนัก .711 และกรงสัตว์มีความแข็งแรงปลอดภัยมีค่าน้ำหนัก .676 ตามลำดับ สอดคล้องกับ นิยามความหมายของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของ สุมลรัตน์ สมคะเน (2553) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดทรัพยากรและสิ่งทีเอื้ออำนวยความสะดวกที่จะส่งเสริมและสนับสนุนต่อกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก การมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์ เนื่องจากจะทำให้ผู้ที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์ เกิดความรู้สึกสบาย สนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนรู้ในสวนสัตว์ หากสวนสัตว์มีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ไม่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์ การเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์ อาจเป็นสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

5) องค์ประกอบภาคีเครือข่าย ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเมื่อได้รับเชิญให้ไปออกบูธประชาสัมพันธ์หรือจัดนิทรรศการ มีค่าน้ำหนักมากที่สุด คือ .660 รองลงมาคือ การมีกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่น ชุมชน มีค่าน้ำหนัก .609 และมีการร่วมมือกับประชาชนหรือหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสวนสัตว์ มีค่าน้ำหนัก .608 ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล ว่องวาณิช และคณะ (2552) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนามาตรฐานการจัดแหล่งการเรียนรู้ที่พึง

ประสงค์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้ โดยมีการทำงานแบบร่วมมือกับชุมชน ในการสร้างแหล่งการเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งจากภายในท้องถิ่นและภายนอกท้องถิ่น เป็นมาตรฐานหนึ่งของการจัดแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสอดคล้องกับแนวทางการจัดหาและการใช้แหล่งเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548) ที่กล่าวว่าการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ องค์กรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนทุกกลุ่มทุกฝ่ายในชุมชน ทั้งนี้อาจสาเหตุมาจาก สวนสัตว์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับชุมชน การสร้างภาคีเครือข่ายอาจช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการได้

6) องค์ประกอบวิทยากร ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ วิทยากรนำชมมีความรู้รอบตัวที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าที่จะแสดง มีค่าน้ำหนักมากที่สุด .703 รองลงมาคือ วิทยากรนำชมมีความทันสมัยเท่าทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน มีค่าน้ำหนัก .687 และวิทยากรนำชมมีทักษะในการสื่อสารที่ดี มีค่าน้ำหนัก .673 ตามลำดับ สอดคล้องกับ แนวคิดครูในยุคการศึกษา 4.0 ของ ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ (2560) ที่กล่าวว่า ครูในยุคการศึกษา 4.0 หมายถึง ครูที่มีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี โดยมีความรู้ในส่วนที่เป็นศาสตร์ด้านเนื้อหาความรู้ที่สอน และมีความรู้ในส่วนที่เป็นศาสตร์ด้านการสอน มีความสามารถในการปฏิบัติการสอน หรือมีศิลปะในการสอน สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนได้ดี มีความสามารถในด้าน ICT เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม ความเป็นครู สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเป็นผู้ที่พัฒนาความรู้ตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก วิทยากรที่มาบรรยายให้ความรู้แก่ผู้ที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์ ก็เปรียบได้กับครูผู้สอนในห้องเรียน เพราะทำหน้าที่เป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าให้แก่ผู้ที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์ ประกอบด้วยคนทุกเพศทุกวัย ความสามารถในการเรียนรู้ที่มีอาจไม่เท่ากัน ดังนั้น วิทยากร จะมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ภายในสวน

สัตว์ ให้มีความเหมาะสมและนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์แต่ละคน ซึ่งจะเป็นการช่วยให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจในความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสวนสัตว์ได้ดียิ่งขึ้น

7) องค์ประกอบการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ ค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมมีราคาที่เหมาะสม มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ .700 รองลงมาคือ ค่าอาหารและเครื่องดื่มในสวนสัตว์มีราคาที่เหมาะสม มีค่าน้ำหนัก .643 และมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถไปเข้าร่วมกิจกรรมได้ มีค่าน้ำหนัก .580 ตามลำดับสอดคล้องกับสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตของสุมาลี สังข์ศรี (2545) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตประการหนึ่งว่า การศึกษาตลอดชีวิตจะช่วยให้บุคคลได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก ผู้ที่มาเที่ยวชมสวนสัตว์มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันทั้งอายุ ระดับการศึกษา หรือแม้กระทั่งฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนั้น หากมีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกับผู้ที่มีรายได้มากกว่า ย่อมเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็กและเยาวชนที่มาเรียนรู้ในสวนสัตว์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผู้บริหารองค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ควรมีการนำตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอด

ชีวิตของสวนสัตว์ ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ ด้านการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่สวนสัตว์แต่ละแห่งที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

2) ผู้บริหารสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์แต่ละแห่งควรนำตัวบ่งชี้ที่ได้จากการพัฒนา ไปเป็นแนวทางในการประเมินตนเอง เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง เพื่อที่จะได้ทราบถึงระดับคุณภาพในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ และนำผลการศึกษาที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ที่อยู่ในต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ในประเทศไทยกับต่างประเทศ

2) ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยอื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสวนสัตว์ที่อยู่ในกำกับดูแลขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ที่มาจากวิธีวิทยาการวิจัยที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- จักรกริศษ์ สุขสวัสดิ์. (2556). *บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2560). *ครูและนักเรียนในยุคการศึกษาไทย 4.0. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 7(2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2560), 14-29.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2545). *การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินคุณภาพการบริหารและการจัดการเขตพื้นที่การศึกษา* (ปี 2545). กรุงเทพมหานคร: ธาปอักษร.

- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). รายงานการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สกศ. ศธ.
- สมลรัตน์ สมคะเน. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- สมาลี สังข์ศรี. (2545). เอกสารการสอนในประมวลสาระชุดวิชาบริบททางการศึกษาเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวิมล ว่องวานิช, นงลักษณ์ วิรัชชัย, หฤทัย อาจปรุ, และ นิอร ไชยพรพัฒนา. (2552). การพัฒนามาตรฐานการจัดแหล่งการเรียนรู้ที่พึงประสงค์. *วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)*, 30(3), 239–247.
- องค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). รายงานผู้เข้าชมสวนสัตว์ ปีงบประมาณ 2559. สืบค้น 30 เมษายน 2560, จาก <http://www.zoothailand.org/index.php/site/Article/1431>
- อานุภาพ แยมดี. (2555). การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- EAZA. (2010). *EAZA conservation Education Strategy 2010-2012*. Amsterdam: n.p.
- EAZA Council. (2016). *EAZA Conservation Education Standards*. Retrieved from <https://www.eaza.net/assets/Uploads/Standards-and-policies/EAZA-Conservation-Education-Standards-2016-09.pdf>